

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Wieża kościoła parafialnego w miejscowości Tetyń k/Pyrzyc

Remont konserwatorski drewnianej wieży z hełmem krytym blachą

Autor opracowania :

Lidia Piotrowska-Cześnik

mgr konserwacji elementów i detali

architektonicznych

Szczecin – Toruń - wrzesień 2023 r.

Treść opracowania podlega przepisom o prawie autorskim i nie może zostać zmieniona bez zgody autora.

Wstęp

Opracowanie przygotowano na zlecenie firmy „Boma usługi ogólnobudowlane” p. Mariusz Borowski Myślibórz w związku z planowanym remontem wieży w kościele w miejscowości Tetyń niedaleko Pyrzyc. Przedmiotem opracowania jest wykonanie remontu wieży kościoła Rzymskokatolickiego pw. Matki Boskiej Królowej Polski w miejscowości Tetyń w zakresie ustalonym z Inwestorem, w oparciu o wytyczne konserwatorskie.

I. IDENTYFIKACJA ZABYTKU

- **-kościół parafialny pod wezwaniem MB Królowej Polski Parafia Rzymskokatolicka w Tetyniu, adres: Tetyń 56, 74-205 Tetyń; wpisany do rejestru zabytków woj. zachodniopomorskiego,**
- - Decyzja z dnia 21.07.1956r. w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków pod numerem **A-1647,**
- - Wytyczne konserwatorskie dla ks. Proboszcza z dnia 16.01.2023r., znak pisma: ZN.5183.02.2023.AM.
- - niniejsze opracowanie stanowi część wchodzącą w skład projektu, który dotyczy następującego zakresu prac :
 - a) remont drewnianej konstrukcji wieży,
 - b) remont latarni wieżowej krytej blachą,
 - c) remont instalacji odgromowej.

•

II. KRÓTKI OPIS ZABYTKU I STANU ZACHOWANIA

Więźba wieży słupowo-ryglowa, jest ze stolcem podtrzymującym dzwonnice, wykonana w konstrukcji szkieletowej drewnianej słupowo-ryglowej, wykończona na zewnątrz deską. W więźbie wieży występują bardzo dobrze zachowane połączenia ciesielskie i detale. Konstrukcja latarni opiera się na ośmiu pentagonalnych słupach wspartych na belkach stropu nad poziomem dzwonów.

Strop nad poziomem hełmu jest w stanie awaryjnym - złym, część belek stropowych spadło z podpory niszcząc pokrycie dachowe przez co zawilgaca się wnętrze wieży i stwarza dogodne warunki do rozwoju grzybów. Pozostałe belki stropowe nad poziomem hełmu porażone są grzybnią (biały rozkład drewna).

Fot. wnętrze wieży w kościele w Tetyniu k/Pyrzyc. Więcej zdjęć stanu zachowania elementów drewnianej jest w części opisowej projektu budowlanego w tym opracowaniu.

Większość słupów poziomego hełmu jest zawilgocone, częściowo porażone grzybnią. Podłoga drewniana bezpośrednio pod stropem latarni wykazuje duże ugięcia i jest mocno zawilgocona, od spodu deski porażone grzybnią.

Zauważono także przechylenie się wieży w kierunku zachodnim a latarni w kierunku południowo-zachodnim. Przechylenie związane jest z porażeniem grzybem i zmiędzeniem podwaliny na poziomie podstawy wieży. Drewno słupa jak i podwaliny na skutek rozkładu grzybicznego traci swoje właściwości mechaniczne, powoduje stopniowe miażdżenie drewna i w efekcie osiadanie słupa i przechylanie się wieży.

Stropy drewniane w komunikacji wieży wykonane na belkach o dużych przekrojach drewna, przez co nie doszło do ich odkształceń. Deski na podestach były wielokrotnie naprawiane, o czym świadczą różne grubości i szerokości zastosowanego drewna. Deski w trakcie przemieszczania się uginają się, co świadczy o złym doborze grubości albo czasowym zużyciu.

Konstrukcja drewniana wewnątrz wieży posiada metalowe łączniki, które przejawiają dość silną korozję, dlatego wymagają oczyszczenia i konserwacji elementów metalowych.

III. KRÓTKA HISTORIA KOŚCIOŁA W Tetyniu k/Pyrzyc woj. zach.-pom.

Kościół zbudowano w 2 połowie XIII wieku jako świątynię salową, na rzucie prostokąta z kostki granitowej, ułożonej w regularne warstwy. Około 1600 r. gruntownie przebudowano go w duchu renesansu, przymurowano szczyt wschodni wieńcząc go sygnaturką. Dobudowano od południa zakrystię z renesansowym szczytem. Z pierwotnego wystroju architektonicznego zachowały się w ścianie wschodniej trzy otwory okienne ostrołukowe, zachodni portal i zamurowany portal południowy. W XVIII wieku, dobudowano wieżę zwieńczoną ażurową latarnią i prześwitami oraz barokowym hełmem. We wnętrzu kościoła pod wieżą, sklepienia kolebkowe z XIII wieku, ołtarz renesansowy, rzeźbiony w drewnie, gotycka chrzcielnica z wapienia; organy, dwa lichtarze cynowe z lat 1644-1663. W XIX wieku nadbudowano drewnianą dzwonnice. Po zakończeniu II wojny światowej kościół poświęcony został 3 maja 1946 roku pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Polski przez księdza Wacława Perza z Towarzystwa Chrystusowego.

Fot. Kościół parafialny w Tetyniu k/Pyrzyc. Planowany jest pełny remont konserwatorski drewnianej wieży obitej blachą. Na czas prac planowane jest zdjęcie hełmu wieży.

IV. PROGRAM PRAC REMONTOWO-KONSERWATORSKICH WIEŻY

1. Wymiana konstrukcji drewnianego stropu hełmu na wieży.
2. Wymiana pokrycia dachu hełmu na blachę cynkowo-tytanowy na rąbek stojący.
 - Wymianę odcinkową uszkodzonych elementów drewnianych.
 - Zabezpieczeniu drewna przed wpływem wilgoci, owadów i grzybów odpowiednim preparatem chemicznym dopuszczonym do stosowania w drewnie zabytkowym.
 - Wykonanie nowych obróbek blacharskich zgodnie z układem oryginalnych; wymiana blachy na nową.
 - Wykonanie pokrycia wieży na nowo.
3. Naprawa końców słupa i podwalin poprzez wstawki z nowego drewna .
4. Wymiana desek stropów na nowe.
5. Wzmocnienie połączeń drewnianych.
6. Impregnacja drewna we wnętrzu wieży i konstrukcji latarni preparatem chemicznym dopuszczonym do stosowania w zabytkowym drewnie.
7. Wykonanie trucia kołatków w drewnie belek elementów wieży preparatem owadobójczym np. Hylotox Altax (*Owadobójczy preparat do drewna **ALTAX** do zabezpieczania drewna przed atakiem larw owadów - szkodników technicznych oraz do zwalczania larw w drewnie żerujących. Środek zwalcza oraz zabezpiecza przed najczęściej spotykanymi szkodnikami wtórnymi drewna, m.in.: kołatka (Anobium sp), spuszczela (Hylotrupes bajulus), borodzieja (Ergates faber), trzpiennika (Sirex sp), miazgowca (Lyctus sp) i innymi. Preparat jest dla owadów żerujących w drewnie silną trucizną. Niszczy żerujące larwy poprzez bezpośrednie oddziaływanie substancji czynnej - **permetryny** - na ich układ pokarmowy) lub innym o podobnym zakresie działania. Nie stosować do zabytkowej więźby i desek stropu preparatów wodnych lub solnych.*
8. Remont elewacji z desek poprzez wykonanie prac zachowujących oryginalne odeskowanie.
9. Wymiana instalacji odgromowej na nową sprawną.
10. Wymiana obróbek blacharskich na nowe.
11. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej przeprowadzonego remontu konserwatorskiego wieży kościoła.

Przebieg prac na wieży kościoła w Tetyniu

Wykonać kompleksową naprawę oraz wymianę i remont uszkodzonych elementów drewnianych i blacharskich wieży. Podczas wykonywania prac należy zachować tradycyjne połączenia ciesielskie. Połączenia należy wzmocnić przez uzupełnianie (flekowanie) luzów nowymi elementami drewnianymi.

W przypadku uszkodzeń większych niż 30% danego elementu drewnianego jest konieczność wymiany go na nowy o tych samych parametrach, natomiast gdy uszkodzenia będą mniejsze niż 30% dopuszcza się zastosowanie nakładek wzmacniających.

Na czas prowadzenia prac w konstrukcji wieży wykonać czasową rozbiórkę poprzez odcięcie latarni. Odcięcie latarni w miejscu wskazanym na rysunku w części rysunkowej tego projektu nr A5. Proces odcięcia będzie polegał na wstawieniu trawersów pod wieniec hełmu, za pomocą dźwigu ustawionego przy kościele. Po odcięciu słupów, latarnia zostanie ustawiona na ziemi i zabezpieczona przed warunkami atmosferycznymi w tym przed przewróceniem. Po wykonaniu robót w konstrukcji wieży oraz po naprawieniu sygnaturki zostanie ona zamontowana ponownie przy użyciu dźwigu.

Wykonać trucie kołatków w drewnie i deskach elementów wieży preparatem owadobójczym np. Hylotox Altax (*Owadobójczy preparat do drewna **ALTAX** do zabezpieczania drewna przed atakiem larw owadów - szkodników technicznych oraz do zwalczania larw w drewnie żerujących. Środek zwalcza oraz zabezpiecza przed najczęściej spotykanymi szkodnikami wtórnymi drewna, m.in.: kołatka (Anobium sp), spuszczela (Hylotrupes bajulus), borodzieja (Ergates faber), trzpiennika (Sirex sp), miazgowca (Lyctus sp) i innymi. Preparat jest dla owadów żerujących w drewnie silną trucizną. Niszczy żerujące larwy poprzez bezpośrednie oddziaływanie substancji czynnej - **permetryny** - na ich układ pokarmowy) lub innym o podobnym zakresie działania. Nie stosować do zabytkowej więźby i desek stropu preparatów wodnych lub solnych.*

V. WNIOSKI KONSERWATORSKIE I CEL PLANOWANYCH PRAC

Prace planuje się wykonać w celu przywrócenia dobrego stanu technicznego wieży kościoła tj. zastanych elementów drewnianych: belek i desek oraz pokrycia blachą i wszelkich opierzeń blacharskich oraz systemu odgromowego. W tym celu należy wykonać pełny remont konserwatorski

wieży zachowując elementy oryginalne, które są jeszcze w stanie dobrym; a wymieniając zgodnie z projektem elementy zupełnie zniszczone poprzez pleśnie, grzyby, wilgoć i inne ubytki drewna.

Prace te pozwolą na zabezpieczenie i zachowanie zabytkowej wieży drewnianej kościoła parafialnego w Tetyniu k/Pyrzyc.

VI. WNIOSKI KOŃCOWE

Ze względu na fakt że budynek kościoła parafialnego w Tetyniu k/Pyrzyc jest wpisany do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego **wszelkie prowadzone przy nim prace remontowo konserwatorskie wymagają uzyskania zgody Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie**. Prace powinny być wykonywane przez osoby z doświadczeniem w pracy przy zabytkach lub pod nadzorem konserwatora zabytków technologa. Do prac można stosować wyłącznie preparaty, materiały i środki przebadane i dopuszczone do stosowania do zabytków kamiennych, ceglanych, drewnianych i metalowych.

Autor opracowania :

Lidia Piotrowska-Cześnik
mgr konserwacji elementów i detali
architektonicznych

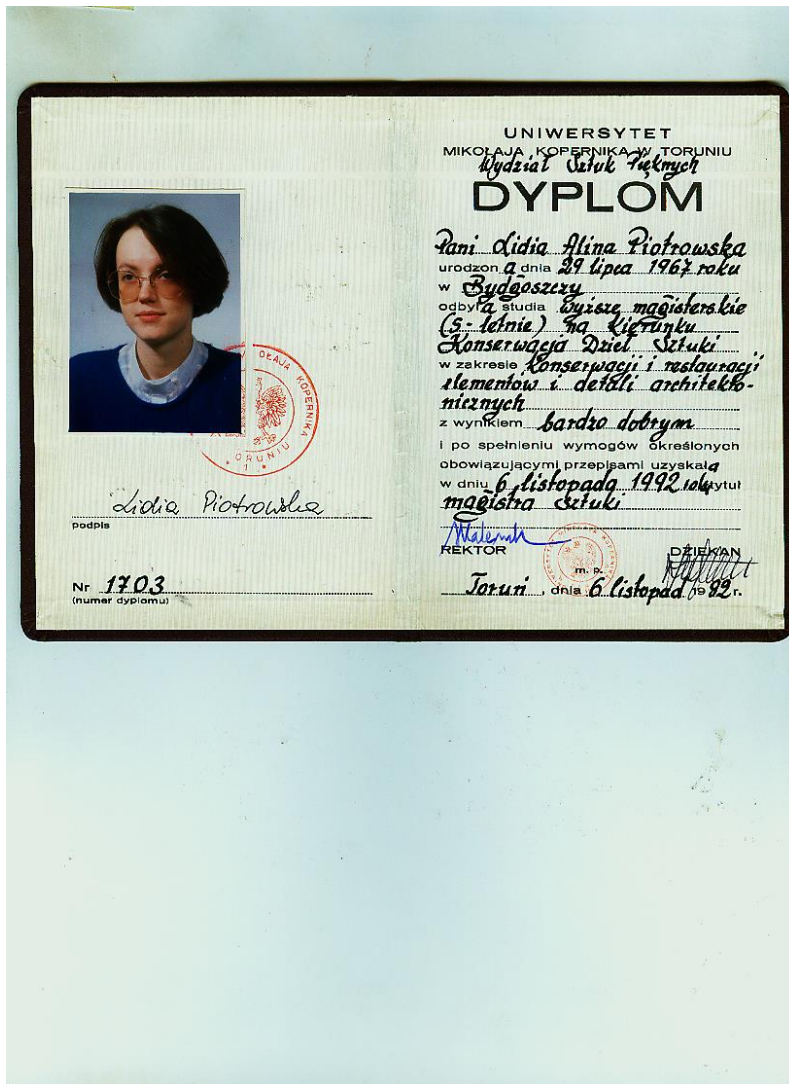
dypłom UMK Toruń nr 1703 wydany w 1992r.

zezwoleńie na pracę przy obiektach zabytkowych wydane przez WKZ w Szczecinie w 1993r.

zam.: ul. Polna 16 B m 2
87-100 Toruń
Tel.: 697-466-674

09.10.2023r.

VII. Dane nt. uprawnień autorki opracowania tj. konserwatora zabytków technologa.

Scan dyplomu ukończenia studiów nadających uprawnienia do konserwacji elementów i detali architektonicznych, listopad 1992 r.

Spis ważniejszych nadzorów technologicznych konserwatorskich na elewacjach zabytkowych od 1993r. – konserwator Lidia Piotrowska – Cześnik

1. kosztorys wstępny i program prac konserwatorskich oraz nadzór technologiczny nad konserwacją kamiennych latarni i pawilonów widokowych na Wałach Chrobrego w Szczecinie – 1995-1997 r. , zlecenie od MKZ Szczecin, (firma "Konsart" Szczecin)
2. nadzór inwestorski z ramienia MKZ nad konserwacją tarasu głównego, fontanny i schodów na Wałach Chrobrego w Szczecinie – 1998-1999 r. (firma „Renox” Poznań)
3. elewacja kamienicy przy ul. Kaszubskiej 60 w Szczecinie, badanie kolorystyki, projekt kolorystyki oraz nadzór inwestorski w 2000 r. dla Wspólnoty Mieszkaniowej
4. elewacja kamienicy narożnej przy ul. Swarozycza 15 w Szczecinie, badanie kolorystyki i projekt kolorystyki oraz nadzór inwestorski technologiczny w 2001 r.
5. nadzór konserwatorski inwestorski nad remontem i konserwacją elewacji budynku rektoratu PAM w Szczecinie przy ul. Rybackiej, lata 2004-2005 r. (firma „Kielart” Szczecin)
6. program prac konserwatorskich elewacji XIV w. kość. pofranciszkańskiego św. Jana Ewangelisty w Szczecinie oraz nadzór autorski technologiczny nad kolejnymi etapami jego konserwacji od 2007r. do 2013 r., firmy: „Thoman-Hanry” z Bydgoszczy, firma „Konsart” Szczecin i firma „PatrikArt” Toruń, zlecenia inwestora tj. parafii
7. elewacja kamienicy przy ul. Obrońców Stalingradu 29 Szczecinie, badanie kolorystyki, projekt kolorystyki oraz nadzór inwestorski w 2011 r. dla Zarządu Budynków „Nad Odrą” w Szczecinie
8. program prac konserwatorskich i nadzór autorski technologiczny we wnętrzu XIV w. kość. św. Jana Ewangelisty w Szczecinie od lutego 2012r do czerwca 2013r., (firma „PatrikArt” Toruń)
9. nadzór konserwatorski ze strony wykonawcy prac na elewacjach Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie od 2011r. do 2012r. (firma „Konsart” Szczecin)
10. nadzór konserwatorski ze strony wykonawcy prac tj. firmy „HBM- Bud” Bydgoszcz na elewacjach budynku B 1 Politechniki Wrocławskiej w 2012r. (generalny wykonawca- firma „Ekoinbud” Gdańsk)
11. nadzór konserwatorski ze strony wykonawcy tj. firmy „HBM- Bud” Bydgoszcz na elewacjach budynków w zespole pozamkowym w Olsztynku w 2012r. (generalny wykonawca – firma „Ekoinbud” Gdańsk)
12. nadzór konserwatorski ze strony wykonawcy prac tj. firmy „HBM- Bud” z Bydgoszczy na elewacjach wieży katedry św. Mikołaja w Elblągu w 2014r. (generalny wykonawca - firma „Ekoinbud” Gdańsk)
13. nadzór konserwatorski ze strony generalnego wykonawcy prac tj. firmy „Skanska” Oddział w Szczecinie przy konserwacji elewacji budynku KW Policji przy ul. Małopolskiej 47 w Szczecinie w 2015r.
14. nadzór konserwatorski technologiczny nad konserwacją elewacji ogrodowej budynku UM w Szczecinie, pl. Armii Krajowej 1 z ramienia inwestora i ze strony jego inspektora nadzoru budowlanego (p. Sławomir Korzeb Szcz-n) nad wykonawcą tj. firma „Konsart” ze Szcz-na, czas trwania prac od marca 2018r. do sierpnia 2018 r.

Lidia Piotrowska- Cześnik

mgr konserwacji elementów i detali architektonicznych

zam.: ul. Polna 16 B m 2, 87-100 Toruń, tel.: 697 466 674

Dyplom UMK Toruń nr 1703 wydany w 1992r, zezwolenie na prace przy obiektach zabytkowych wydane przez WKZ w Szczecinie w 1993r.

02.10.2023 r.

